proLékaře.cz | 4.11.2026

ÚVOD

V. Vančura

Toto mimořádné číslo Kardiologické revue (sponzorované firmou Medtronic) je věnováno problematice arytmií a sportu. Sport je fenomén, který se týká nás všech. Nikdy nebyli hrdinové sportu tak hýčkáni a obdivováni jako dnes, nikdy smrt při sportu nešokovala tolik lidí jako nyní, v éře masmédií a celosvětové globalizace zábavy. Hrdinové sportovních klání jsou pro řadu lidí vzorem, ke kterému se chtějí pravidelným sportováním alespoň částečně přiblížit. Otcové často nutí děti k následování svých sportovních vzorů, motivováni vidinou slávy a pohádkového bohatství. Osud hrdiny, který se uprostřed sportovního klání náhle kácí a přes veškeré úsilí všech přítomných zdravotníků umírá, pak zasahuje nás všechny.

Připomeňme si například osud fotbalisty maďarského původu Miklóse Fehéra. Narozen v roce 1979 v maďarské Tatabányi, působil několik let v prvoligových klubech v Portugalsku. 25. 1. 2004 hrál jeho klub Benfica Lisabon utkání v Guimares. Zápas byl živě přenášen portugalskou televizí. Benfika vedla 1 : 0. V poslední minutě zápasu dostal Fehér žlutou kartu. Otočil se na sudího, ironicky se pousmál, načež padl k zemi. Všichni téměř okamžitě pochopili vážnost situace. Lékaři obou týmů vběhli na hrací plochu a zahájili kardiopulmonální resuscitaci, ve které se pokračovalo při převozu fotbalisty do místní nemocnice. Tam byl resuscitován více než 90 minut, poté prohlášen za mrtvého. Pitva prokázala, že příčinou úmrtí byla hypertrofická kardiomyopatie. Videozáznamy z posledních okamžiků života Miklóse Fehéra i záběry oslavující jeho život sportovce jsou dodnes k dispozici na řadě internetových serverů.

Každého napadne otázka, jak se dnes vůbec něco takového může stát. Jak se to může přihodit u člověka, který se těšil takové pozornosti, a jak se to může stát v době dnešních vyspělých diagnostických technik? V popisovaném případě už to pravděpodobně nezjistíme. Život nás však přesvědčuje, že se tyto události mohou opakovat. Daleko častěji však k úmrtí dochází u rekreačních sportovců a u lidí ve vyšším věku, u našich potenciálních pacientů. Větší fyzická zátěž totiž vyvolá řadu komplexních a dosud ne zcela prozkoumaných fyziologických pochodů, které se za určitých okolností mohou stát spouštěcími faktory fatálního scénáře. První článek tohoto mimořádného čísla, který má název Fyziologie tělesné zátěže, se snaží nastínit některé základní fyziologické děje provázející fyzickou zátěž. V řadě případů může být vliv sportovní aktivity na zdravotní stav nepříznivě modifikován užitím prostředků a látek podporujících fyzickou výkonnost. Této problematice se věnuje článek Nežádoucí vliv dopingu na kardiovaskulární systém. K tomu, aby mohl fatální scénář při sportu skutečně proběhnout, je nutná přítomnost arytmického substrátu. Hlavním cílem nás lékařů tedy je tento substrát nejčastěji charakteru organického srdečního onemocnění odhalit. Interpretace příslušných vyšetření nemusí být vždy jednoduchá, jak nás poučí příspěvek Praktický přístup k odlišení atletického srdce od hypertrofické kardiomyopatie. K náhlému úmrtí může dojít i vlivem bradykardie. Klidová bradykardie přitom patří k typickému průběhu adaptace na sportovní zátěž. Problematikou toho, co ještě patří k adaptaci a co už je výrazem patologie, se zabývá článek Bradyarytmie u sportovců. Řada sportovců stejně jako nesportujících lidí může mít supraventrikulární poruchy rytmu. Posudková problematika a doporučení platná v těchto situacích jsou předmětem článku Supraventrikulární tachyarytmie u sportovců. To, čeho se ale nejvíce u sportovců obáváme, je náhlá smrt zaviněná komorovou tachyarytmií. Doporučení, která vydávají různé evropské či americké odborné společnosti, jsou převážně konsenzuální, neboť žádné randomizované studie v tomto směru neexistují. Určitý průřez publikovanými pracemi s odkazem na detailnější literaturu je uveden ve sdělení Náhlá smrt a sport. Poslední část tohoto čísla se zabývá otázkou, zda i pacienti s kardiostimulátory a implantabilními kardioverter/defibrilátory mohou sportovat. Současně uvádí některé zásady programace u fyzicky aktivních nositelů těchto přístrojů.

Tématem tohoto čísla je tedy otázka, jak zabránit úmrtí v důsledku sportovní činnosti. Naše populace je ale spíše ohrožena opačným problémem. Je to sedavý způsob života a nedostatek tělesné aktivity. Riziko úmrtí při sportu se týká jen některých lidí, spíše těch se vzácnějšími chorobami, naproti tomu sezení u televize a konzumace zbytečných kalorií zabíjí nás všechny, kteří tvoříme z populačního pohledu většinu. Cílem lékařů je proto pochopit rizikové faktory, identifikovat postižené a u nich pak postupovat podle platných doporučení. Většinu lidí je ale třeba spíše nabádat k pravidelné fyzické aktivitě. Jedině tak je možno přispět k zachování dobré tělesné i duševní kondice do pozdního věku.

MUDr. Vlastimil Vančura
Kardiologická klinika IKEM, Praha